

En kartläggning av notariers arbetstid och tillämpningen av avtal på området

Slutrapport

Innehåll	
1. Sammanfattning	3
2. Inledning	4
2.1. Uppdraget.....	4
2.2. Tillvägagångssätt.....	4
2.2.1. Projektorganisation	4
2.2.2. Arbetsätt.....	5
3. Kartläggning	5
3.1 . Regelverk och avtal.....	5
3.1.1. ALFA-T	5
3.1.2. Lokala arbetstidsavtal.....	6
3.2. Enkäter	7
3.2.1. Enkät till notarier.....	8
3.2.2. Enkät till lagmän.....	8
3.3 Enkätresultat.....	8
3.4. Ersatt beordrad övertid	23
4. Slutsatser	25
4.1. Allmänt	25
4.2. Beordrad övertid	26
4.3. Flexitid	26

Bilaga 1, Lagmansenkät 2012, fördelat per myndighetstyp

Bilaga 2, Notarieenkät 2012, fördelat per myndighetstyp

1. Sammanfattning

I samband med löneförhandlingarna våren 2011 enades parterna, Jusek och Domstolsverket, om att inom ramen för ett partsgemensamt projekt se över tillämpningen av befintliga regelverk och avtal kring notariers arbetstid.

Projektgruppen har kartlagt gällande regelverk och avtal och därefter undersökt hur dessa tillämpas i domstolarna. En enkät har skickats till samtliga lagmän vid underrätterna och till samtliga notarier. Därutöver har samtliga underrätters arbetstidsavtal samlats in och jämförts. Projektgruppen har också inhämtat uppgifter om notariers betalda övertid för åren 2010 och 2011.

Kartläggningen av domstolarnas lokala arbetstidsavtal har visat att avtalen skiljer sig åt. Att en av domstolarna saknar arbetstidsavtal har också framkommit.

Notariernas betalda övertidsuttag kan inte anses vara särskilt högt. Inte heller vid en jämförelse med andra personalgrupper på domstolarna kan det betalda övertidsuttaget anses vara särskilt högt.

Projektgruppen har inga uppgifter om domstolarnas, eller de enskilda notariernas, utnyttjande av flextid.

År 2011 var övertidsuttaget per årsarbetskraft notarie 18 timmar, motsvarande uttag för år 2010 var 15 timmar. Uttag av övertidsarbete per årsarbetskraft notarie skiljer sig markant mellan domstolar och mellan domstolsslagen.

Av enkätresultaten framgår bl.a. följande. Endast var femte notarie uppger att de inte arbetar mer än den ordinarie veckoarbetstiden. Tingsrättsnotarier arbetar mer än ordinarie arbetstid i högre omfattning än förvaltningsrättsnotarier. Av tingsnotarierna uppger 33 procent att de arbetar 7 timmar eller mer än den ordinarie veckoarbetstiden och endast 7 procent av tingsnotarierna uppger att de inte arbetar mer än den ordinarie veckoarbetstiden.

Notarier och lagmän har angett att anledningen till övertidsarbete är att notarierna vill kunna hålla den kvalitet som notarier själva eftersträvar. Notarier och tingsrättslagmän anger också hög arbetsbelastning som en anledning, ingen förvaltningsrättslagman har angett detta svar.

Projektgruppen frågade både notarier och lagmän om skälen till en alltför hög arbetsbelastning. Majoriteten av notarierna angav att anledning är att det är för få notarier. Många lagmän angav också att det är för få notarier och en generellt hög arbetsbörda på domstolen. De notarier som angett att de sällan eller mycket sällan påtalar om de har för mycket att göra på arbetet fick frågan om varför de inte säger ifrån. Det främsta skälet till detta var att de inte ville framstå som ineffektiva och långsamma samt att de trodde att detta kunde påverka tjänstgöringsbetyget negativt.

Projektgruppen frågade både lagmän och notarier om vad som generellt kan göras för att förbättra notariers arbetstidssituation. Både notarier och lagmän lyfter bl.a. fram tydlighet kring förväntningar på arbetsinsatsen, bättre dialog och att anställa fler notarier eller minska arbetsbördan på annat sätt t.ex. genom att sekreterare protokollför i högre utsträckning.

2. Inledning

2.1. Uppdraget

Inom ramen för löneförhandlingarna i maj 2011 kom Jusek och Domstolsverket överens om att se över tillämpningen av befintliga regelverk och avtal kring notariers arbetstid.

Överenskommelsen dokumenterades i ett förhandlingsprotokoll daterat den 25 maj 2011 med följande lydelse.

Frågan om notariers arbetsituation har varit föremål för en översyn (Domstolsverkets Rapportserie 2010:1). Översynen tog bl.a. upp frågor om notariers arbetsbelastning och arbetstider. Notariers övertidsarbete och kompensation för denna hanteras på olika sätt inom Sveriges Domstolar. Det är i vissa fall svårt för notarier att ta ut kompensation för inarbetad tid i form av ledighet. Bestämmelser om arbetstid finns i ALFA och ALFA-T och i myndigheternas lokala arbetstidsavtal. Parterna är överens om att se över tillämpningen av befintliga regelverk och avtal.

2.2. Tillvägagångssätt

Parterna, Jusek och Domstolsverket, har beslutat att omhänderta uppdraget genom ett partsgemensamt projekt. Båda parter finns representerade i projektorganisationen.

2.2.1. Projektorganisation

Projektet har letts av en styrgrupp. Karin Nacke (avdelningschef, Domstolsverket) har varit ordförande för styrgruppen. Vidare har Anna Klara Strömberg (chef för enheten för arbetsgivarfrågor, Domstolsverket), Kristina Stenvall (tidigare ordförande i Juseks notariesektion) och Camilla Thor (ombudsman, Jusek) ingått i styrgruppen.

I projektgruppen ingick från den 14 september 2011 Johanna Andersson (PA-specialist, Domstolsverket), Johanna Fagerström (notarie vid Förvaltningsrätten i Malmö och ledamot i Juseks notariesektions styrelse) och Ann-Sofie Nelstrand (central förtroendevald, Juseks notariesektion). Johanna Andersson var projektledare.

Den 31 december 2011 lämnade Johanna Andersson projektgruppen och Mikael Sandh (internkonsult, Domstolsverket) tog över som projektledare. Jessica Holmquist (PA-specialist, Domstolsverket) tillkom också som deltagare i projektgruppen.

Till projektet finns också en referensgrupp knuten. Referensgruppens uppdrag har varit att kvalitetssäkra projektgruppens arbete. I referensgruppen har ingått notarierna Sanja Moraca, Martina Kallenberg, Axel Östberg, Anna Haraldsson och Ellen Regebro samt rådmännen Niklas Lind, Björn Lindén, Marie Åkerblom, Marie-Jeanette Axelius Friberg och den administrativa direktören Christina Helldén.

Projektgruppen har utfört utredningsarbetet och löpande lämnat rapporter till styrgruppen. Rapporten är skriven i vi-form och med vi åsyftas projektgruppen.

2.2.2. Arbetssätt

Inledningsvis har befintliga regelverk och avtal kartlagts. Notariernas arbetstid regleras av ALFA-T och i de lokala arbetstidsavtalen, där bland annat reglerna om flexitid återfinns.

Vi har samlat in och studerat samtliga domstolars arbetstidsavtal. Det är inte möjligt att inom ramen för denna rapport på ett heltäckande sätt redogöra för samtliga avtal. Vi har därför valt att studera hur avtalen är uppbyggda och identifierat de viktigaste parametrarna i avtalen och redogör för hur avtalen behandlar dessa moment.

För att undersöka i vilken utsträckning och på vilket sätt avtal och regelverk tillämpas har en enkät, med i huvudsak jämförbara frågor, skickats ut till samtliga lagmän och notarier. I vår rapport har vi inte jämfört lagmännens och notariernas svar på liknande frågor eftersom lagmännen har svarat utifrån notarierna på den egna domstolen, svaren kan därför inte jämföras med hela notariepopulationen. I vårt insamlade material finns enkätresultat uppdelat på respektive domstol, vi har dock inte analyserat materialet nedbrutet per domstol eftersom de svarande utlovats anonymitet.

Därutöver har statistik över utbetald övertidsersättning och uttagen kompensationsledighet för åren 2010 och 2011 per domstol samlats in i syfte att vidare undersöka i vilken utsträckning ALFA-T:s regler om ersättning för övertid tillämpas. Som jämförelsematerial har motsvarande statistik för domstolssekreterare samt föredragande och beredningsjurister samlats in.

3. Kartläggning

3.1 . Regelverk och avtal

3.1.1. ALFA-T

ALFA respektive ALFA-T – reglerar de generella anställningsvillkoren för statligt anställda.

I fjärde kapitlet ALFA-T återfinns regler om arbetstid. I 19 § definieras övertidsarbete för heltidsarbetande arbetstagare som arbete som utförs på tid utöver den ordinarie dagliga arbetstiden. Vad som är flexitid regleras i lokala avtal. Om arbetsgivaren bedömer att det finns särskilda skäl för det kan denne begära att arbetstagarna arbetar på övertid högst 48 timmar under en fyraveckorsperiod eller 50 timmar under en kalendermånad, dock högst 150 timmar under ett kalenderår. Arbetstagare som beordras att arbeta övertid har rätt till övertidsersättning. Ersättning ges i form av pengar (övertidstillägg) eller som ledighet (kompensationsledighet).

3.1.2. Lokala arbetstidsavtal

Arbetstidens förläggning regleras inte i ALFA och ALFA-T. Enligt 4 kap 26 § ska ett lokalt avtal slutas om förläggning av den ordinarie veckoarbetstiden.

Domstolsverket har delegerat rätten till domstolarna att utöva arbetsgivarens befogenheter att teckna lokalt kollektivavtal i frågor som rör arbetstidens förläggning. En lokal Saco-S-förening har rätt att teckna ett lokalt arbetstidsavtal. Om en sådan förening saknas ska Juseks kansli kontaktas. Den enskilda domstolen ska ta ställning till om den ska tillämpa fast- eller flextid eller en kombination av båda. I de fall domstolen väljer att ha flextid ska all personal med reglerad arbetstid, med vissa undantag, ha möjligheten att tillämpa flextid. Undantagna personer kan vara vaktmästare, ordningsvakter och telefonister.

Flextid

Flextid innebär att i stället för fast kontorsarbetstid förfogar arbetstagaren till viss del själv över arbetstidens förläggning. Lokala avtal om flextid måste anpassas till verksamhetens krav och den service som myndigheten bör ge bl.a. allmänheten. En förutsättning för att flextid ska fungera är att det finns verksamhetsanpassade regler om bl. a ramar för flextiden, avstämningar av saldon, rutiner för hur arbetstiden ska registreras samt hur eventuellt plus- och minussaldo ska hanteras vid avstämningsdatum och när personal avslutar sin anställning.

Domstolarnas lokala avtal är olika i utformning och innehåll. Spannet för flextid varierar vilket delvis kan bero på att domstolarna har olika krav på bemanning. Även avstämningsperioder och det tillåtna saldot skiljer sig åt. Om en arbetstagare har fler timmar än det tillåtna saldot vid avstämningsstillfället förlorar arbetstagaren enligt de flesta avtalen överskjutande timmar medan eventuellt minussaldo regleras mot inestående lön. De lokala avtalen skiljer sig inte mellan tingsrätt eller förvaltningsrätt. Vi har inte tagit del av notariernas flexsaldon, vare sig på individ- eller domstolsnivå.

Sammanställning av domstolarnas lokala arbetstidsavtal

För att kunna jämföra arbetstidsavtalen har fem parametrar jämförts;

- Årtalet för avtalets upprättande
- Vilken tid på dagen är flextid
- Avstämning av flexsaldo
- Tillåtet flexsaldo vid avstämningsdatumet
- Hantering av plus- respektive minussaldo vid avstämning.

Flertalet domstolar har skrivit in i avtalen att övertid i samband med förhandling är att betrakta som beordrad övertid. En av domstolarna har inte något arbetstidsavtal alls.

Årtal för upprättande av avtalen

Årtal för upprättandet av lokala avtal varierar. Några avtal som slöts i slutet av 90-talet tillämpas än idag medan många domstolar har skrivit nya avtal med anledning av förlängda öppettider. I samband med upprättandet av nya avtal har många domstolar passat på att justera flextidens ramar.

Under vilken tid flextiden gäller

Fast arbetstid och flexetid finns reglerad i de lokala avtalen. De flesta domstolar har fast arbetstid kl. 09.00 – 15.00, vilket innebär att under den tiden ska all personal som berörs av avtalet om möjligt vara på arbetet.

Flexramen varierar mer mellan domstolarna. Vanligast förekommande är kl. 06.00 – 20.00 och kl. 07.00 – 19.00. I undantagsfall förekommer att avtalen inte tar upp flexetid eller fast tid utan bara definierar den genomsnittliga veckoarbetstiden, övertid och att arbetstagaren i möjligaste mån ska finnas på arbetsplatsen under normal arbetstid.

Avstämning av flexsaldo

Frekvensen för avstämning av flexsaldo skiljer sig åt. Allt från att inte ha någon löpande avstämning alls till avstämning varje eller varannan månad, kvartalsvis eller halvårsvis.

Tillåtet flexsaldo vid avställningstillfällena

Domstolarna tillåter olika saldon vid avställningsdatumet. Övervägande antal domstolar tillåter ett plussaldo på högst 30 timmar och ett minussaldo på högst 10 timmar. Överskjutande plussaldo hanteras olika på domstolarna. På vissa domstolar stryks saldot helt, på andra förs den över till nästa period och i vissa fall betalas det ut som lön.

Hantering av plus- respektive minussaldo

Om verksamheten medger det och behörig chef har lämnat sitt godkännande tillåter domstolarna att arbetstagarna får utnyttja sitt plussaldo för ledighet, heldag eller halvdag. Antalet dagar och omfattning varierar från domstol till domstol. Övervägande antal domstolar tillåter uttag av ledighet för en hel dag eller del av dag. Dock skiljer sig omfattningen av högst tillåtna dagar per ledighetstillfälle samt maximalt uttag av lediga dagar per kalenderår åt. I vissa avtal finns regleringar om uttag av flexetid vid sjukdom. I de flesta fall regleras minussaldo mot inestående lön när personer slutar sin anställning.

3.2. Enkäter

De utskickade enkäterna samt svaren finns bilagda till denna rapport. Vi redogör, av utrymmesskäl, inte för svaren på alla enkätfrågor i rapporten.

På de frågor där svaren skiljer sig åt i väsentligt mellan tingsrätt och förvaltningsrätt har vi redovisat svaren uppdelade på domstolsslag, i övrigt redovisar vi svaren sammantagna för alla domstolar.

I både lagmansenkäten och notarieenkäten förekommer fritextsvar. Dessa har hanterats genom att vi redogjort för de vanligast förekommande svaren i rapporten. Fritextsvaren är inte ordagrant återgivna.

I något fall där endast ett svarsalternativ har kunnat anges av respondenterna summerar inte svarsalternativen till 100 procent, detta beror på avrundning. På en del frågor har respondenterna kunnat ange flera svarsalternativ och vi anger då detta vid respektive fråga.

3.2.1. Enkät till notaries

Enkäten gick via e-post ut till 968 notaries som tjänstgjorde som notaries per den 9 mars 2012. Första utskicket gjordes den 23 mars 2012, enkäten låg sedan öppen för svar i knappt fyra veckor innan den stängdes den 19 april 2012. Vid utskicket uppstod 88 studsar, dvs. e-postadresser som av olika anledningar upphört att gälla. Två påminnelser skickades, den 30 mars och 12 april. Totalt besvarade 572 notaries enkäten. Svarsfrekvensen var 59,1 procent.

Rent generellt gäller att ju mindre population, desto högre svarsfrekvens behövs för att svaret ska vara tillförlitligt. Vid en population så stor som notarierna på runt 900 personer är en svarsfrekvens omkring 60 procent därför godtagbar. Notarierna är för denna undersökning en homogen population som kan anses normalfördelad, vilket ytterligare stärker antagandet om ett tillförlitligt resultat. Med ledning av resultatet för de enskilda frågorna antar vi att det inte finns större skillnader mellan dem som svarat och dem som inte svarat och använder därför materialet.

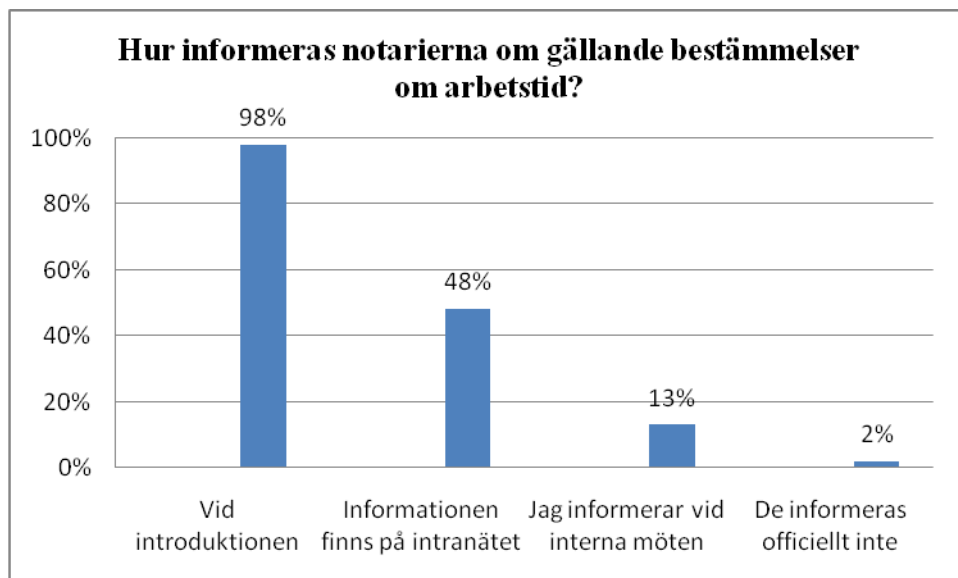
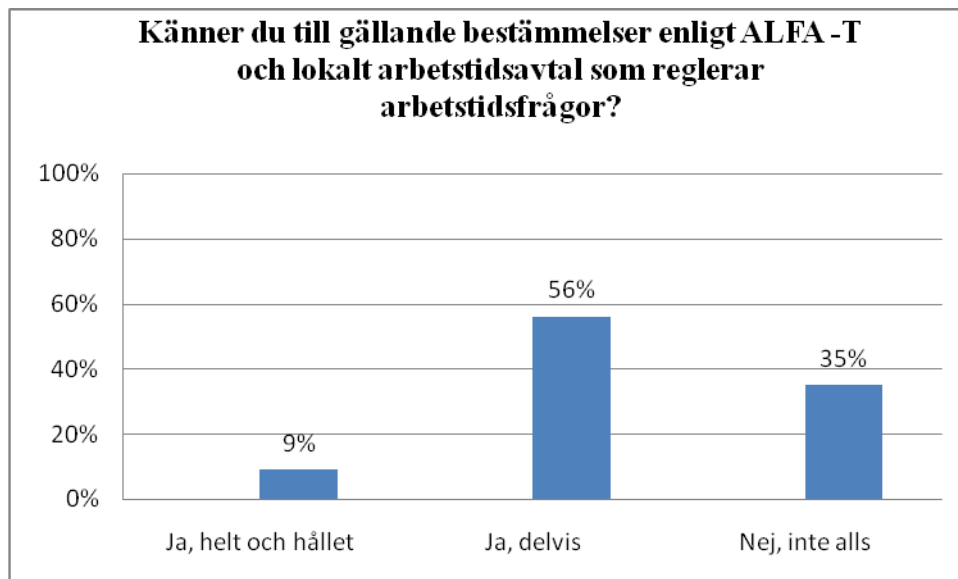
För information om statistisk intervallskattning och hypotesprövning, se ”Statistisk dataanalys” av Svante Körner och Lars Wahlgren.

3.2.2. Enkät till lagmän

Enkäten gick ut till samtliga lagmän, 58 personer. Första utskicket gjordes per den 26 mars, enkäten låg sedan öppen i drygt tre veckor innan den stängdes den 19 april 2012. En påminnelse skickades den 2 april, svarsfrekvensen var anmärkningsvärt hög redan efter första utskicket. Totalt besvarade 56 lagmän enkäten. Svarsfrekvensen var 96,6 procent.

3.3 Enkätresultat

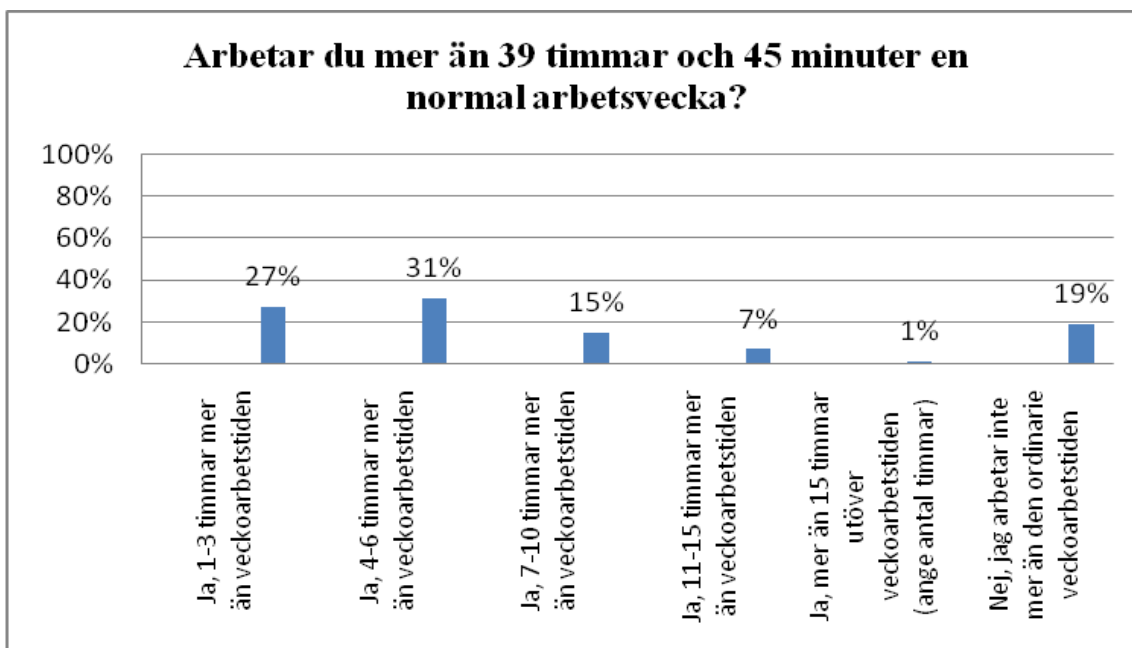
Känner notaries till gällande bestämmelser om arbetstid?

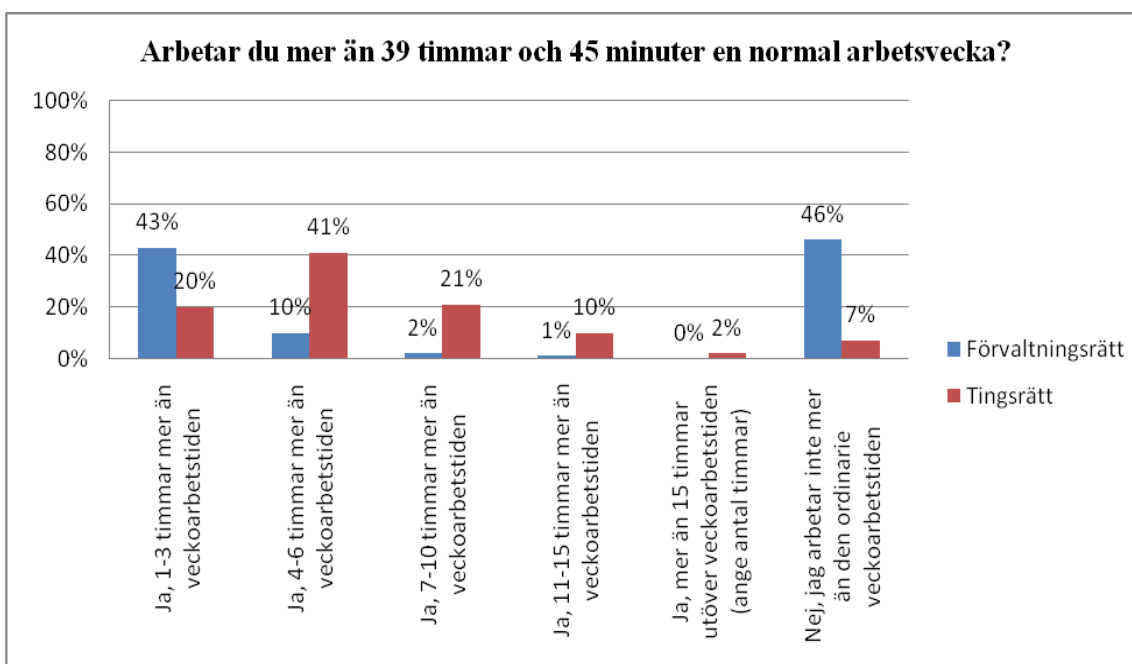
Nästintill samtliga lagmän har angett att de informerar notarier om gällande bestämmelser kring arbetstid vid introduktionen, dessutom förekommer information på intranätet på många domstolar. Trots att denna information lämnas känner alltså var tredje notarie inte till gällande bestämmelser.

Hur mycket övertid arbetar notarier?

Enligt 4 kap. 6 § ALFA-T är den genomsnittliga ordinarie veckoarbetstiden för heltidsarbetande 39 timmar och 45 minuter per vecka som utöver lördag och söndag är helgfri.

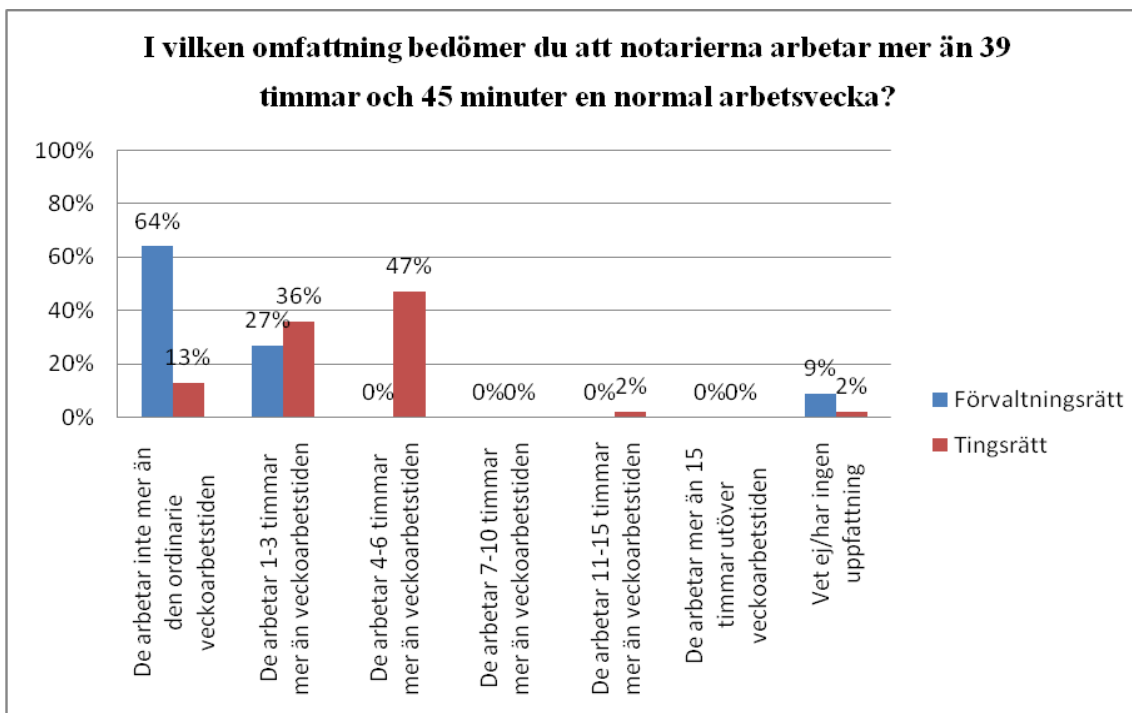

Relativt få, ungefär var femte notarie, angav att de inte arbetade mer än den fastställda normalarbetstiden. Av övriga notaries angav 15 procent att de arbetade 7-10 timmar mer än den ordinarie veckoarbetstiden, 7 procent angav att de arbetade 11-15 timmar mer och 1 procent angav att de arbetade mer än 15 timmar utöver den ordinarie veckoarbetstiden. Sammantaget betyder detta att nästan var fjärde notarie, 23 procent, angett att de arbetar 7-10 timmar eller mer än den genomsnittliga veckoarbetstiden en normal arbetsvecka.

Det föreligger skillnader i hur mycket notaries arbetar beroende på domstolsslag. Endast 7 procent av tingsnotarierna angav att de inte arbetade mer än den ordinarie veckoarbetstiden en normal arbetsvecka. Av förvaltningsrättsnotarierna angav 46 procent att de

inte arbetade mer än den ordinarie veckoarbetstiden. Det kan dock noteras att detta ändå innebär att majoriteten av förvaltningsrättsnotarierna arbetade mer än den genomsnittliga ordinarie veckoarbetstiden.

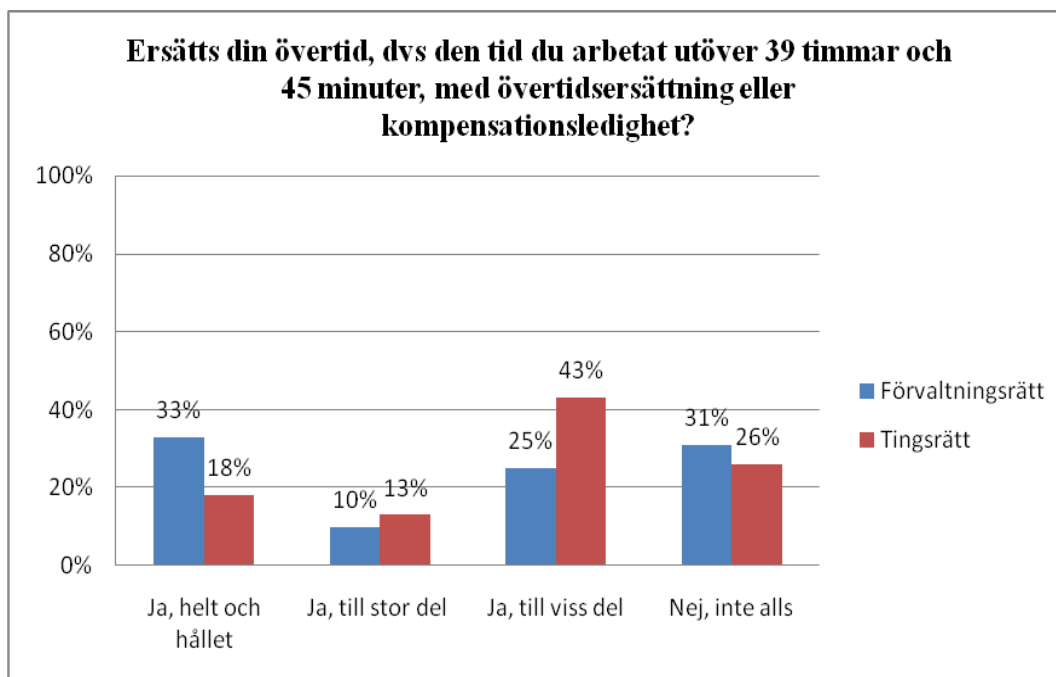

Lagmännen bedömde att notarierna vid deras respektive domstolar arbetade övertid i något mindre omfattning än vad notarierna själva angav.

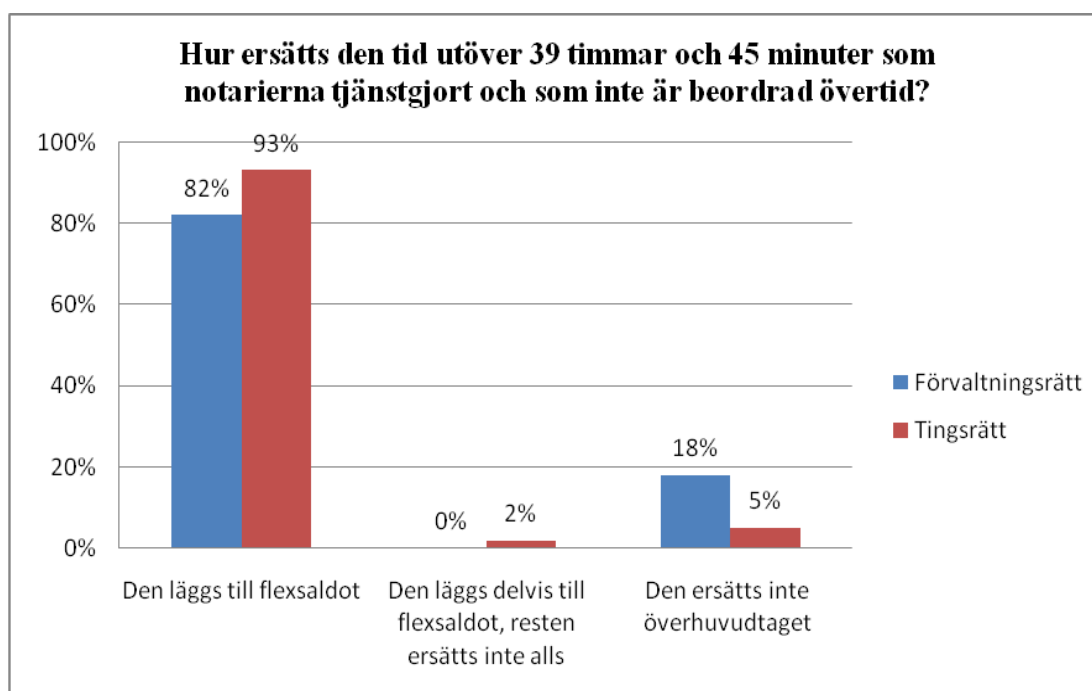
Inte någon lagman har angett att notarier en normal arbetsvecka arbetar 7-10 timmar mer än den genomsnittliga veckoarbetstiden. Endast 2 procent av lagmännen bedömde att notarierna arbetade 11-15 timmar mer än den genomsnittliga veckoarbetstiden. Detta kan jämföras med att 23 procent av notarierna angav att de arbetar 7-10 timmar, eller mer, än den genomsnittliga veckoarbetstiden. Många lagmän saknar alltså kännedom om hur mycket en del notarier bedömde att de arbetade.

Hur ersätts den tid notarier arbetar utöver 39 timmar och 45 minuter?

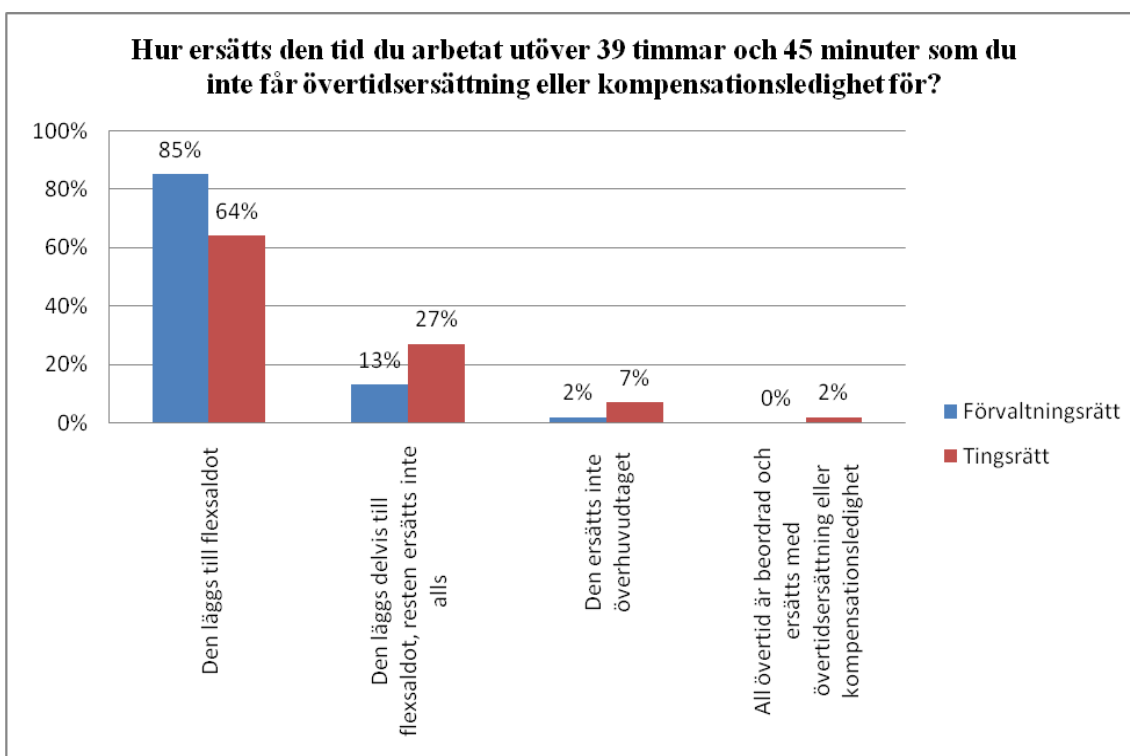
Enligt vad som framkom av den ovan redovisade frågan arbetade många notarier mer än ordinarie arbetstid. Sådan tid ersattes delvis enligt ALFA-T:s regler om beordrad övertid och delvis som plus på flexsaldot. Viss arbetstid ersattes inte alls.

Utifrån vad notarierna svarade verkar det finnas stora skillnader mellan olika domstolar, på en del håll ersattes all tid notarierna arbetade utöver den genomsnittliga ordinarie arbetstiden som beordrad övertid medan tiden på andra håll inte alls ersattes.

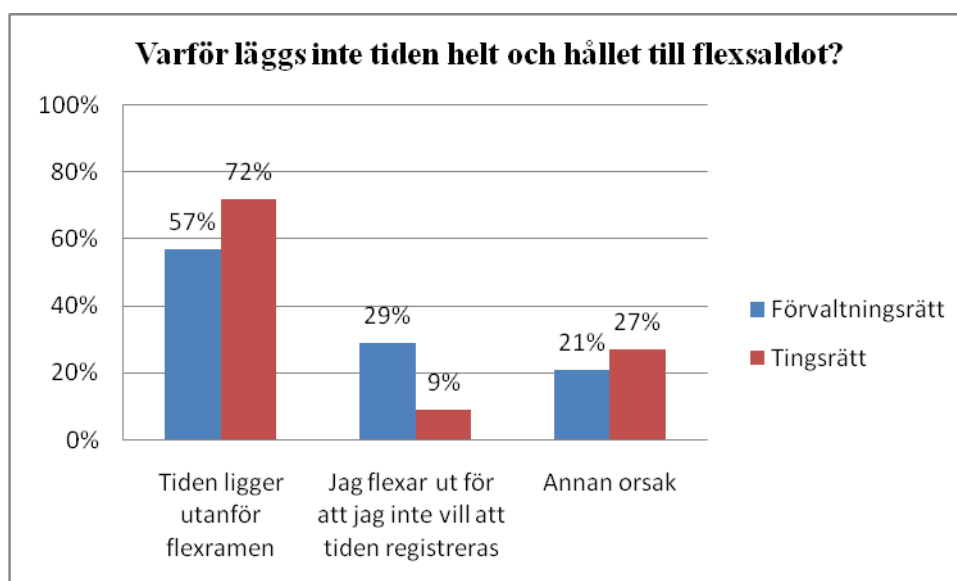

Vi noterade att det fanns viss skillnad mellan hur lagmännen vid förvaltningsrätt respektive tingsrätt angav att den tid som notarierna arbetade utöver ordinarie arbetstid och som inte ersattes enligt övertidsreglerna hanterades. Av förvaltningsrättslagmännen angav 18 procent att den inte ersattes överhuvudtaget, vilket kan jämföras med 5 procent av tingsrättslagmännen.

Både lagmän och notarier angav att den tid notarierna arbetade utöver ordinarie arbetstid läggs till flexsaldot. Större andel lagmän än notarier angav att tiden inte ersätts överhuvudtaget. Dock angav en större andel notarierna att tiden delvis läggs till flexsaldot och delvis inte ersätts alls.

De notarier som angett att tiden antingen delvis läggs till flexsaldot, eller inte ersätts överhuvudtaget, fick frågan om varför tiden inte läggs till flexsaldot. Det vanligaste skälet var att tiden ligger utanför flexramen. Det förekommer även, enligt enkätsvaren, att notarier flexar ut för att de inte vill att tiden ska registreras. Detta förekommer i högre utsträckning vid förvaltningsrätt än vid tingsrätt.

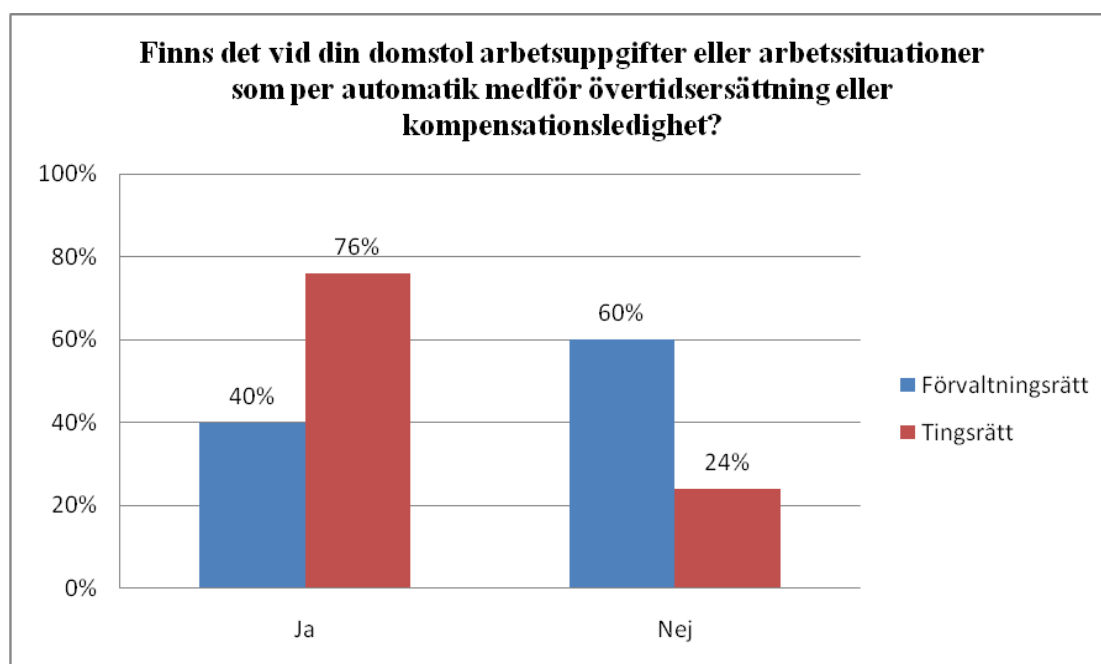
Beordrad övertid

För att övertid ska anses som beordrad och ersättas enligt ALFA-T:s regler krävs att den är beordrad av arbetsgivaren. Vem som har rätt att beordra övertid skiljer sig mellan domstolarna.

Lagmännen fick frågan på vilken nivå i organisationen befogenhet att beordra övertid för notarier finns, det var möjligt att ange flera svarsalternativ. Svarsalternativen fördelades enligt nedan;

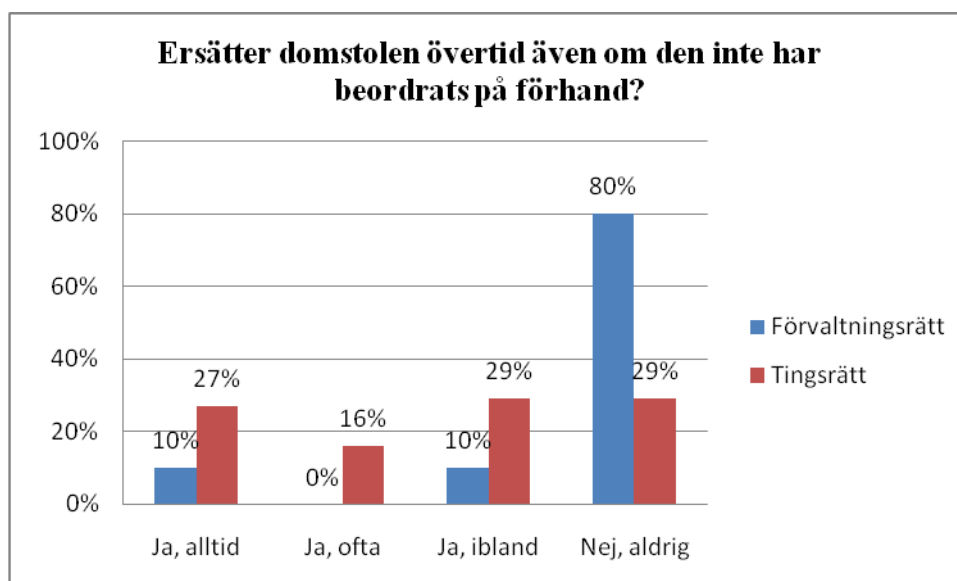
- Lagmannen, 59 procent
- Samtliga rådmän, 43 procent
- Närmaste chef, 43 procent
- Annan administrativ personal, 2 procent
- Annan nivå i organisationen, 13 procent

Notarierna fick också frågan på vilken nivå i organisationen befogenhet att beordra övertid finns. Av svaren framgår att 43 procent av notarierna inte visste på vilken nivå i organisationen beslut om övertid fattades.

Vid tingsrätterna tycks det vara vanligt förekommande att det finns situationer som per automatik leder till att övertiden anses som beordrad. Detta förekommer också vid förvaltningsrätterna, men inte i lika hög utsträckning.

Notarierna kunde lämna fritextsvar vid vilka situationer övertid automatiskt utgår. Det vanligaste förekommande svaret för både tings- och förvaltningsrättsnotarier var förhandlingar som pågår efter kl. 16.27. Näst mest vanligt förekommande situation vid förvaltningsrätt var frivilliga s.k. ”avarbetningsinsatser”, och vid tingsrätt när man blir inkallad under beredskapstjänstgöring under helgtid för häktningar.

Vid en del tingsrätter förekommer det att övertid ersätts även om den inte har beordrats på förhand. Detta är dock ovanligt på förvaltningsrätter där 80 procent av lagmännen angav att domstolen aldrig ersätter övertid som inte har beordrats på förhand, endast 29 procent av lagmännen vid tingsrätter angav samma svar.

Enligt vad notarierna angett på förgående fråga angående arbetsuppgifter eller arbets-situationer som per automatik ger rätt till ersättning för övertid är en mycket vanlig situation när förhandlingar drar över tiden. Det är svårt att veta om de svarande på denna fråga ansett att detta är övertid som inte har beordrats på förhand eller inte. Detta gör svaren svårtolkade.

Avstämning av flexsaldo

Av de frågor som redovisas under avsnittet ” Hur ersätts övertiden?” framgår att en mycket stor del av den övertid notarierna arbetar som inte ersätts enligt ALFA-T:s övertidsregler läggs till flexsaldo.

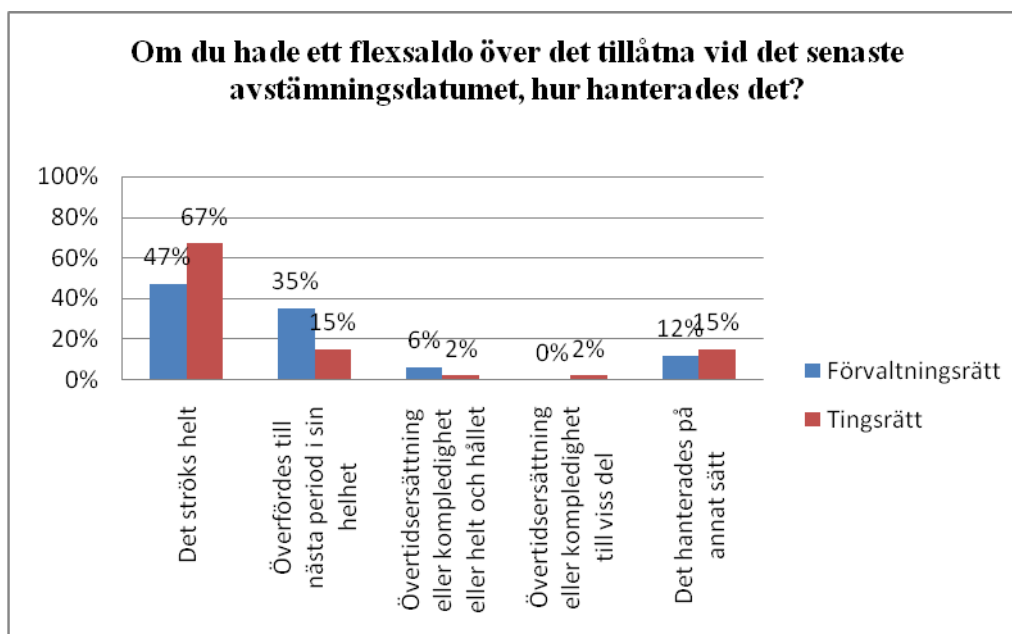
I de flesta av domstolarnas egna upprättade arbetstidsavtal finns avstämningstidpunkter för flextiden då saldod på flexkontot endast tillåts variera utifrån ett på förhand bestämt intervall, t.ex. plus- minus 30 timmar.

Vid de flesta domstolarna sker avstämning av flexsaldo. Av lagmännen angav 89 procent att avstämning sker vid deras respektive domstolar.

Av notarierna angav 69 procent att avstämning sker, 18 procent angav att de inte vet om avstämning sker medan 13 procent angav att någon avstämning inte sker.

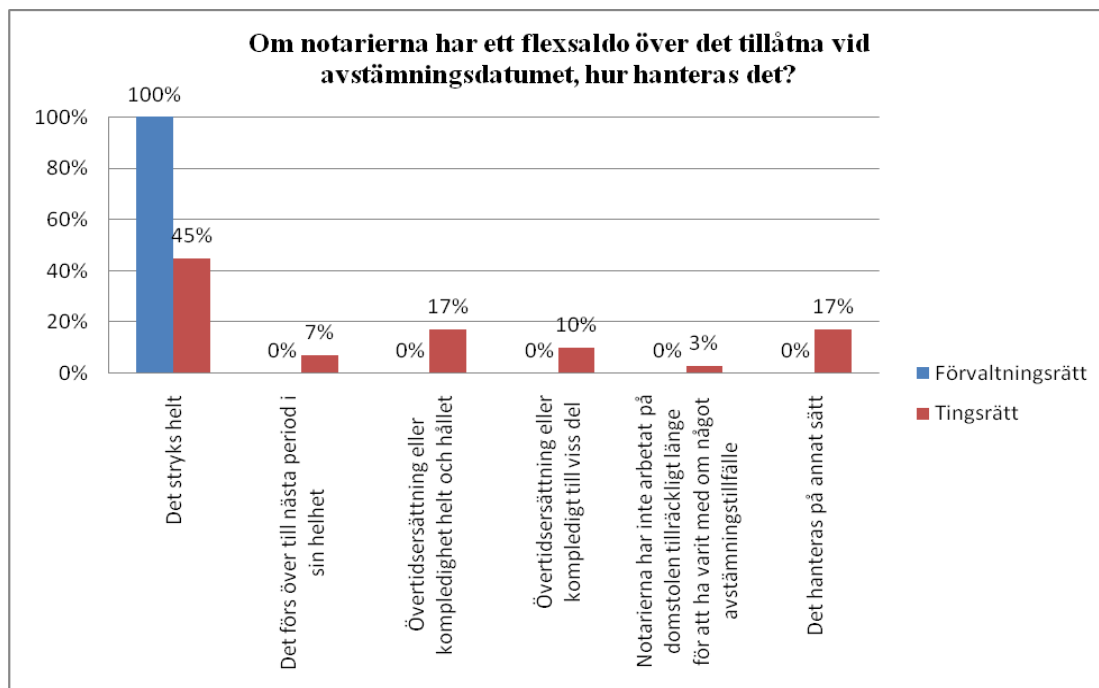
Om du hade ett flexsaldo över det tillåtna vid det senaste avstämningsdatumet, hur hanterades det?

Av svaren framgår att 71 procent av förvaltningsrättsnotarierna och 32 procent av tingsnotarierna inte haft tid utöver tillåtet flexsaldo vid avstämning. Ett antal notarier angav att de arbetat för kort tid för att ha varit med om någon avstämning, 14 procent av förvaltningsrättsnotarierna och 13 procent av tingsrättsnotarierna. För resterande respondenter fördelade sig svaren enligt följande.

Om notarierna har ett flexsaldo över det tillåtna vid avstämningsdatumet, hur hanteras det?

På denna fråga har 40 procent av förvaltningsrättslagmännen och 26 procent av tingsrättslagmännen angett att notarierna sällan har över tillåtet flexsaldo vid avstämningen. För resterande respondenter fördelade sig svaren enligt följande.

Enligt lagmännen vid förvaltningsrätt stryks överskjutande flexsaldo medan olika lösningar förekommer vid tingsrätt. Vidare kan noteras att förvaltningsrättslagmän och förvaltningsrättsnotarier angett att överskjutande flexsaldo hanteras på lite olika sätt.

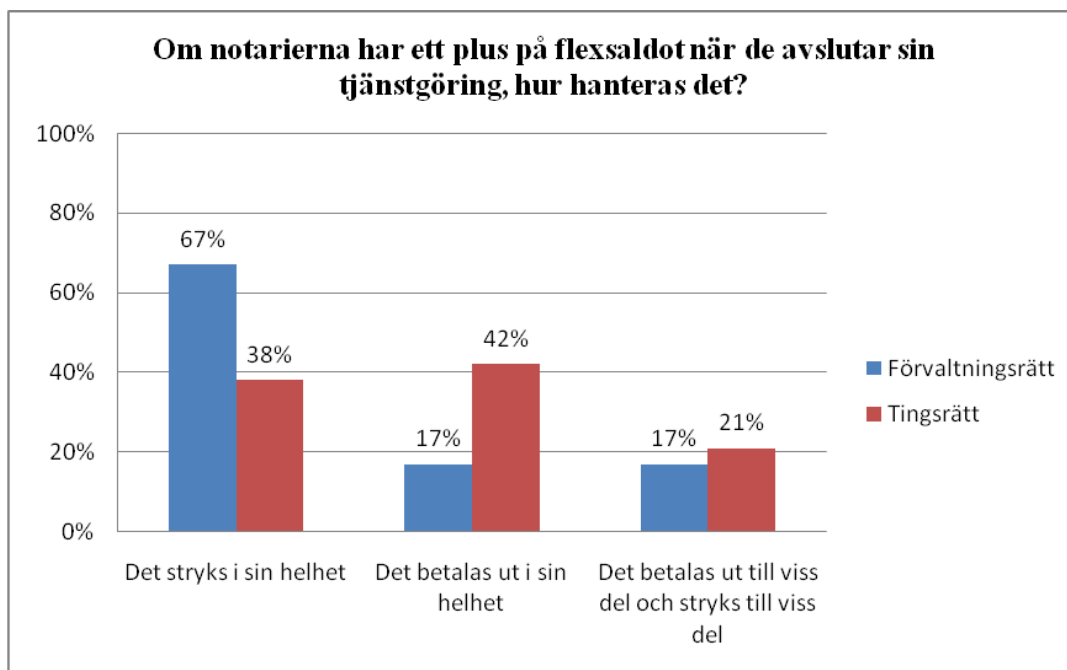
Hur hanteras flexsaldot när notarier slutar?

I de flesta lokala arbetstidstaxtal anges vad som händer med minussaldo vid avslutad tjänstgöring. I de flesta avtal finns ingen reglering om hur plussaldo ska hanteras.

Vi tillfrågade därför lagmännen om hur denna situation hanteras.

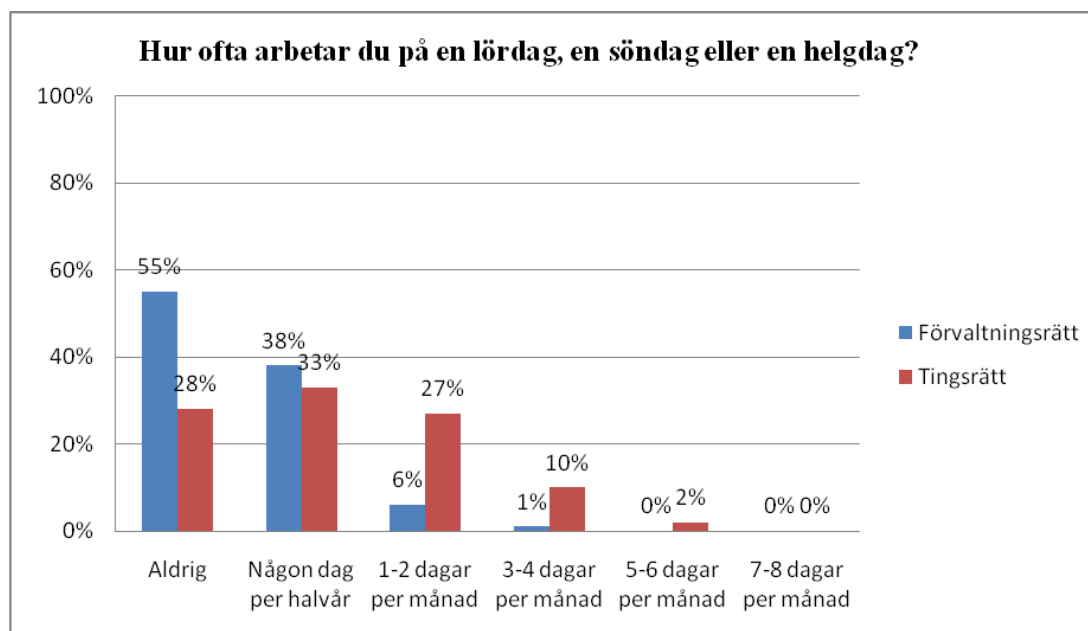
Om notarierna har ett plus på flexsaldot när de avslutar sin tjänstgöring, hur hanteras det?

Av lagmännen svarade 40 procent av förvaltningsrättslagmännen och 44 procent av tingsrättslagmännen att det inte förekom att notarier hade plus på flexsaldot när de slutade. För resterande respondenter fördelade sig svaren enligt följande.

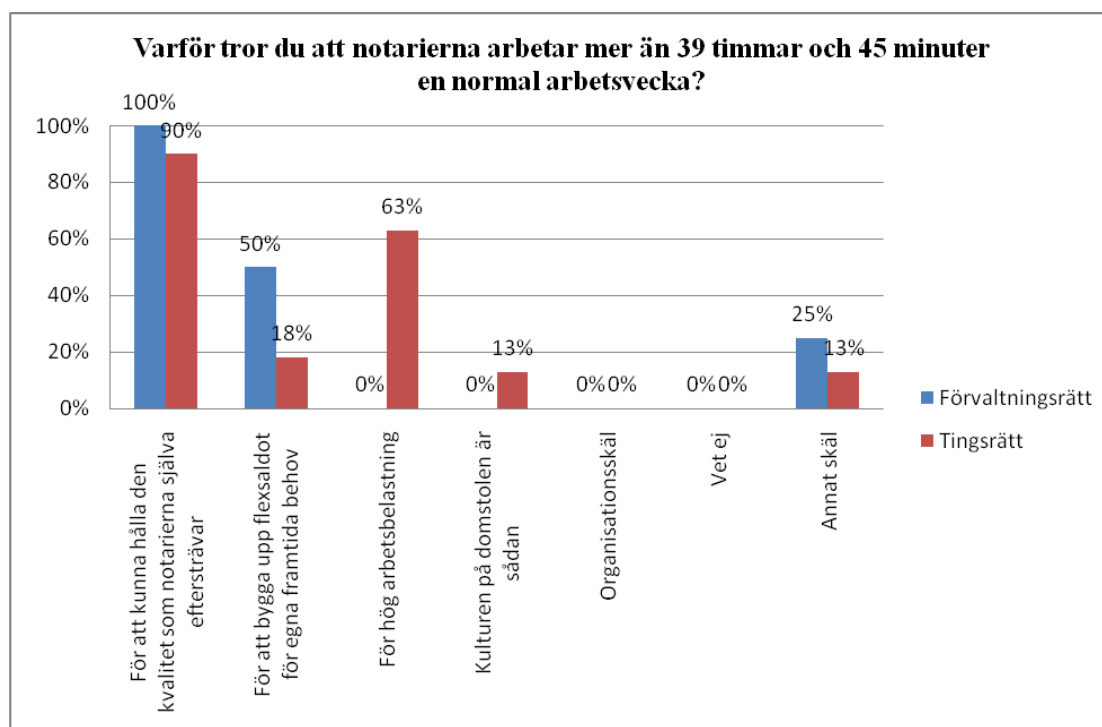
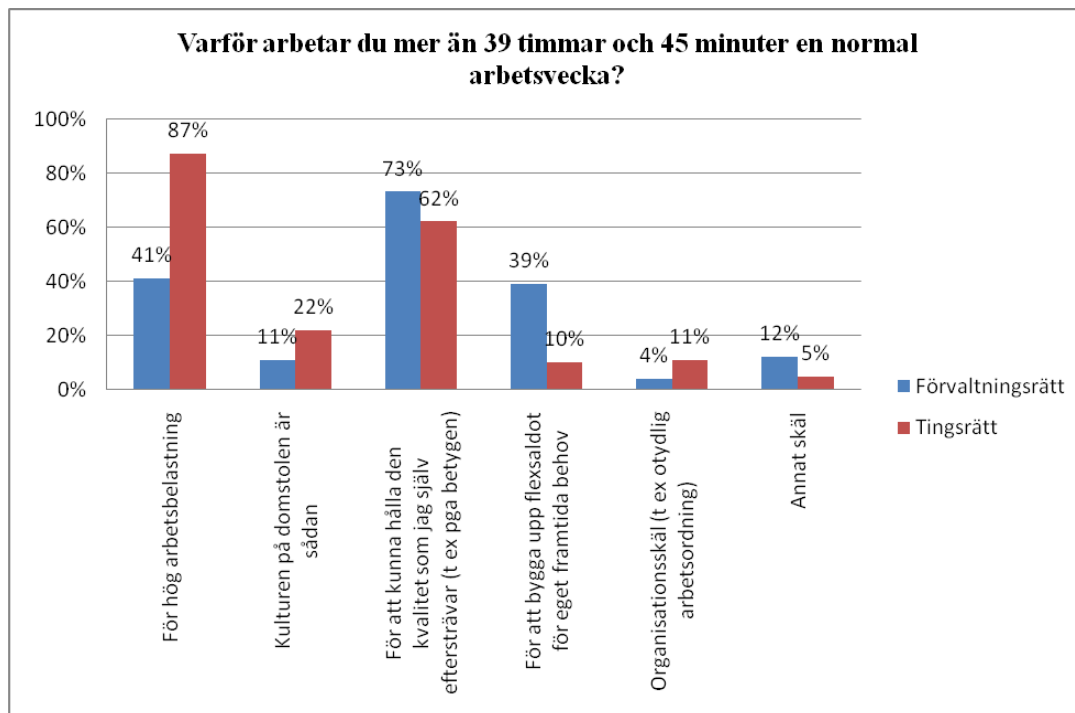
Denna situation hanteras på olika sätt vid olika domstolar. På en del håll stryks saldot i sin helhet och på andra håll betalas det ut i pengar. Det är vanligare att saldot stryks vid förvaltningsrätt än vid tingsrätt. Plussaldo ersätts med pengar i större utsträckning vid tingsrätt.

Arbete under helger

Anledningen till arbete utöver ordinarie arbetstid

Både notaries och lagmän fick frågan om anledningen till arbete utöver ordinarie arbetstid, flera svarsalternativ var möjliga att ange.

Vid tingsrätt angav både notarier och lagmän att en av anledningarna till att notarier arbetade mer än ordinarie arbetstid var hög arbetsbelastning. Inte någon lagman vid förvaltningsrätt angav detta svar medan 41 procent av förvaltningsrättsnotarierna instämde i svaret.

Vi frågade både lagmän och notaries om orsaken till notaries eventuellt höga arbetsbelastning. Inga i förväg formulerade svarsalternativ fanns, de svarande fick formulera egna svar.

Många notaries besvarade snarare frågan varför de arbetar mer än ordinarie arbetstid i stället för varför arbetsbelastningen är hög, många har t.ex. angett att de arbetar mycket därför att de uppfattar att det krävs för att få höga betyg.

Notaries har angett i huvudsak följande som skäl till en eventuellt för hög arbetsbelastning. Skälen anges utan inbördes rangordning.

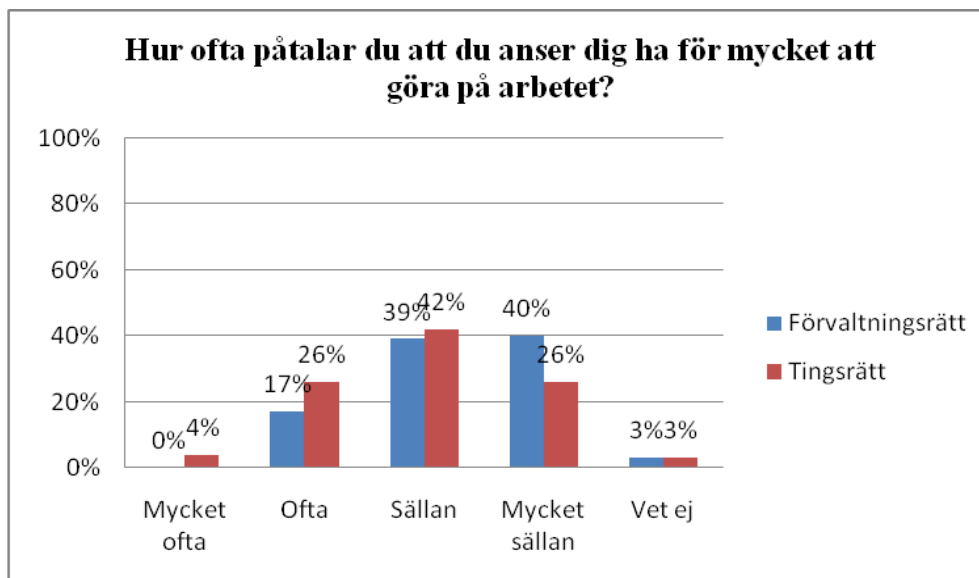
- För få notaries
- Dålig organisation
- Arbetar för flera domare samtidigt
- För många förhandlingar
- Domskrivning och andra kvalificerade uppgifter får man utföra på kvällar
- Notaries får arbete både från domar- och sekreterarhåll. Det som domare och sekreterare inte hinner med läggs på notaries
- Hög arbetsbelastning generellt på domstolen, drabbar alla yrkesgrupper, även notaries

Lagmän har angett i huvudsak följande som skäl till för en eventuellt för hög arbetsbelastning. Skälen anges utan inbördes rangordning.

- Antalet inkomna mål
- Arbetstoppar
- Generell hög arbetsbörda på domstolen
- För få notaries
- Långa förhandlingar

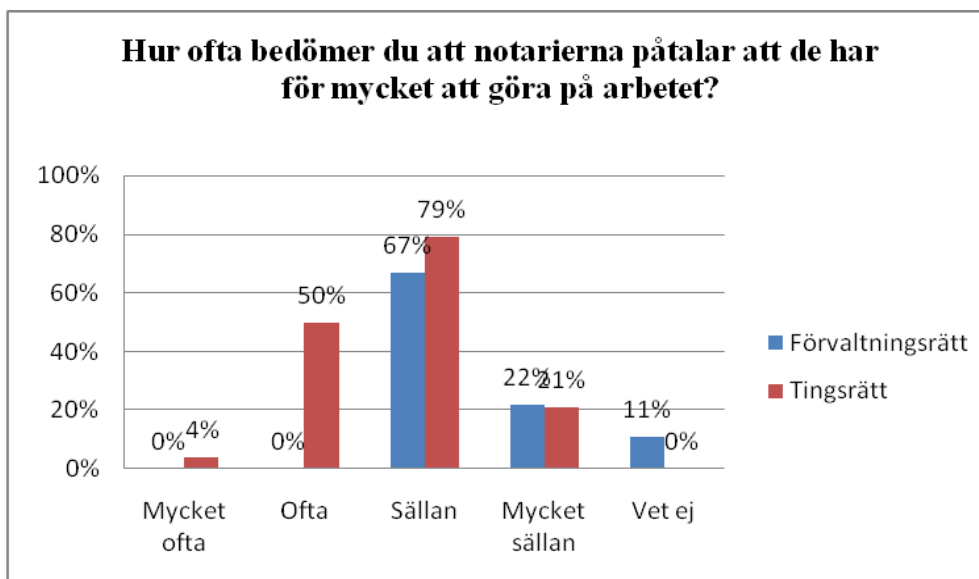
Hur ofta påtalar du att du anser dig ha för mycket att göra på arbetet?

Av notaries har 22 procent (44 procent av förvaltningsrättsnotaries och 12 procent av tingsnotaries) angett att de endast sällan har för mycket att göra på arbetet. För övriga 78 procent av notaries fördelar sig svaren enligt följande.

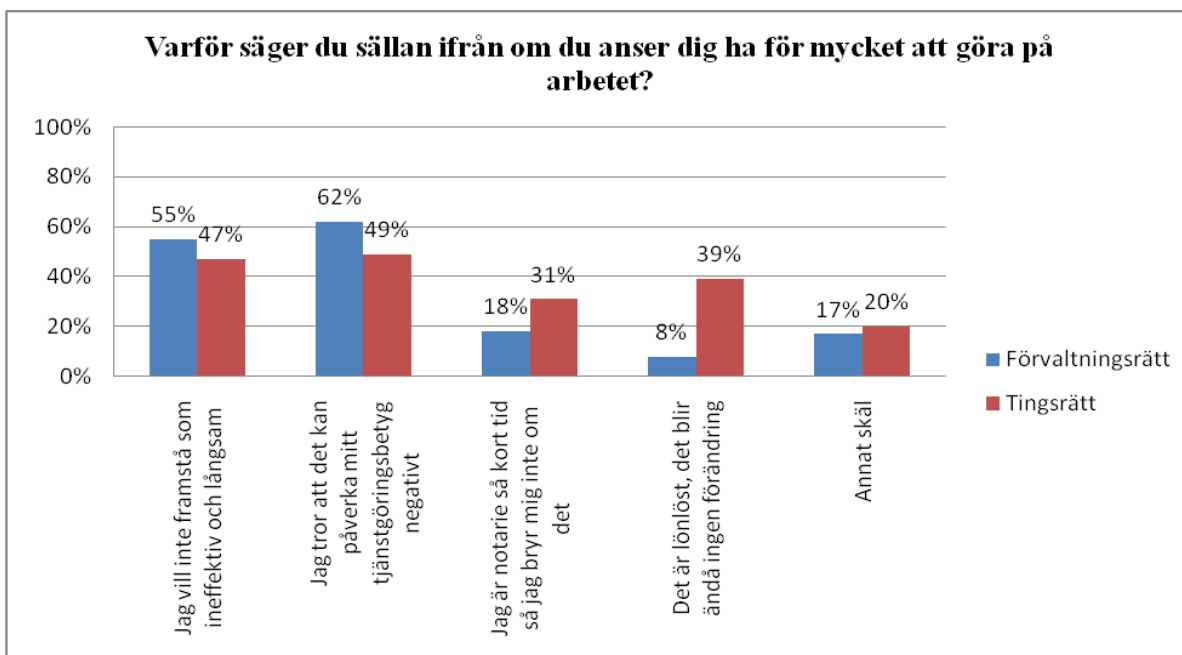
Hur ofta bedömer du att notarierna påtalar att de har för mycket att göra på arbetet?

Av lagmännen gjorde 18 procent av förvaltningsrättslagmännen och 2 procent av tingsrättslagmännen bedömningen att notarierna sällan har för mycket att göra på arbetet, för resterande respondenter fördelade sig svaren enligt följande.

Det kan noteras att ingen av förvaltningsrättslagmännen har bedömt att notarierna mycket ofta eller ofta påtalar om de har för mycket att göra på arbetet.

De notarierna som svarat att de sällan eller mycket sällan påtalar om de har för mycket att göra på arbetet fick frågan varför de inte säger ifrån när de har för mycket att göra.

De främsta skälen till varför notarier inte säger ifrån om de anser sig ha för mycket att göra är att de inte vill framstå som ineffektiva och långsamma samt att de tror att det kan påverka tjänstgöringsbetyget negativt.

Lagmännen tillfrågades också om varför de tror att en del notarier inte säger ifrån om de har för mycket att göra. Svaren har angetts i form av fritextsvar och upptar i huvudsak följande.

- På grund av betygen
- Vill göra ett gott intryck och prestera väl

Hur arbetar domstolarna med lösningar på eventuellt problem med mycket övertid?

Eftersom vi vill att vår rapport ska ha en lösningsinriktad ansats ställdes en öppen fråga till både notarier och lagmän om vad som generellt kan göras för att förbättra notariernas arbetstidssituation. Syftet med frågeställningen var att få en bredare förståelse än vad som kan fångas upp av på förhand formulerade svarsalternativ samt att fånga upp goda exempel och konstruktiva förslag. Respondenterna fick svara i fritextform.

Notarierna lyfter i huvudsak fram följande områden, utan inbördes rangordning.

- **Minskad arbetsbelastning**
Att anställa fler notarier är den åtgärd som lyfts fram av flest notarier. En del menar också att en renodling av notarierollen med möjlighet att avlasta notarier från en del administrativa sysslor och en del protokollföring vid förhandlingar skulle minska arbetsbördan. Många nämner möjligheten att anställa fler beredningsjurister, föredragande och/eller domare.
- **Tydlighet kring förväntningar på arbetsinsatsen**

Tydlighet kring förväntningar kring t.ex. antalet uppsatta mål och tydlighet i att man inte får bättre betyg av att arbeta över. Det ska vara tydliga roller och tydligt vem som ansvarar för vad. Tydliga arbetsbeskrivningar skulle kunna motverka överarbete. Mallar och andra rutindokument som gör att man inte behöver uppfinna hjulet på nytt. Större fokus på arbetstidsfrågor i handledningen.

- **Förändring av kultur och attityder**

Arbetstidsfrågorna måste diskuteras. Många efterlyser en förändring av kulturen på domstolarna där många föreställningar ”sitter i väggarna” och en del rådmän/lagmän resonerar kring hur det var ”på deras tid” och romantiserar att arbeta mycket. Domstolsledningen ska ta ett större ansvar för att introducera notarier och tydliggöra vad som gäller, på många håll instruerar notarierna varandra och attityder, missförstånd m.m. upprätthålls. En del lyfter fram det delade ansvaret mellan domstolen och notarien själv, notariens eget ansvar att säga till och domstolens ansvar att se när notarien har för mycket på sina axlar.

- **Betyg**

Många anger betygssystemet som en faktor till varför notarier arbetar mer än ordinarie arbetstid. En del menar att en lösning skulle vara att notariebetygen avskaffades.

Övriga synpunkter som framkom som vi också vill lyfta fram är följande.

- På min domstol blev det bättre då det uttalades att man bara skulle skriva dom för den domare man är knuten till.
- Notarierna ska inte schemalägga varandra, en chef ska ta ansvar för detta.

Lagmännen har i huvudsak angett följande, utan inbördes rangordning.

- Bättre dialog mellan domare och notarier samt mellan utsättande sekreterare och notarier.
- Påtala vikten av att begränsa arbetsinsatsen till normalarbetstiden vid introduktionen.
- Domstolssekreterare protokollför i högre utsträckning på förhandlingar.
- Öppen och förtroendefull daglig diskussion om arbetstid, t.ex. delta i notariernas veckomöten.
- Notarierna har tillgång till mallar som är kvalitetssäkrade av en ordinarie domare.
- Promemorior och andra dokument som tydligt anger arbetsuppgifter.
- Noga följa upp redovisning av nedlagd arbetstid och flexkonto.
- Lära notarierna att tillämpa ett effektivt arbetssätt.
- Ekonomiskt utrymme att anställa fler notarier.
- Anställa beredningsjurister för att avlasta notarierna.

3.4. Ersatt beordrad övertid

Notariernas övertid

Antalet årsarbetskraft (åa) notaries ökade mellan åren 2010 och 2011, från 834 till 875 åa, vilket är en ökning med knappt 5 procent.

Jämfört med samma period ökade notariernas sammanlagda arbetade övertidstimmar med 19 procent, år 2010 arbetade en notarie i genomsnitt 15 timmar övertid, år 2011 var den siffran 18 timmar.

Som jämförelse kan nämnas att av beredningsjurister/föredragande arbetade övertidstimmar mätt per åa ökade med 57 procent mellan åren 2010 och 2011, från 7 timmar till 11 timmar per åa beredningsjurist/föredragande.

För domstolssekreterare är motsvarande siffror en minskning med 10 procent, från 10 timmar 2010 till 9 timmar 2011.

Notariernas övertid på förvaltningsrätter

Vid förvaltningsrätterna arbetade 238 åa notarie år 2010. Året efter ökade antalet till 245 åa, en ökning med cirka 3 procent. Under samma period ökade övertidsuttaget per åa notarie, från 4 timmar 2010 till 10 timmar år 2011, ett ökat övertidsuttag motsvarande 150 procent.

Jämförelsevis ökade antalet föredragande från 394 åa år 2010 till 429 åa år 2011, en ökning på 9 procent. Övertidsuttaget för föredragande ökade med 57 procent, från 7 timmar per åa till 11 timmar per åa mellan åren 2010 till 2011.

Motsvarande siffror för kategorin domstolssekreterare var år 2010, 211 åa som ökade till 236 åa 2011, en ökning på knappt 12 procent. Övertidsuttaget för gruppen minskade med knappt 54 procent under samma period, från 13 timmar per åa 2010 till 6 timmar år 2011.

Det högsta redovisade övertidsuttaget år 2011, per åa notarie på förvaltningsrätt, var 32 timmar medan några domstolar inte hade någon redovisad övertid alls.

Notariernas övertid på tingsrätter

Antal åa notaries som arbetade vid tingsrätter ökade från 596 åa 2010 till 629 åa år 2011, en ökning med knappt 6 procent. Det genomsnittliga övertidsuttaget per åa notarie ökade under samma period från 19 timmar till 21 timmar, en ökning med drygt 10 procent.

Som jämförelse kan nämnas att antalet åa beredningsjurist ökade med knappt 16 procent mellan åren 2010 och 2011, från 77 åa till 89 åa. Övertidsuttaget, 9 timmar per åa beredningsjurist, var oförändrad mellan åren.

Motsvarande siffror för domstolssekreterare på tingsrätter är en liten minskning mellan åren, från 745 åa år 2010 till 737 åa år 2011. Även arbetade övertidstimmar minskade för den personalkategorin under samma period, från 10 till 9 timmar per åa, en minskning på 10 procent.

Det högsta redovisade övertidsuttaget år 2011, per åa notarie på tingsrätt, var 56 timmar medan några domstolar redovisade ett övertidsuttag på 1 timme.

Sammanfattning

Notariernas genomsnittliga betalda övertidsuttag kan inte betraktas som särskilt iögonfallande, även om utvecklingen vid förvaltningsrätten är något oroande. Den procentuellt höga utvecklingstakten för övertidsuttag vid förvaltningsrätter kan delvis förklaras av frivilliga s.k. övertidssatsningar där arbetstagare anmäler sig frivilligt till övertidsarbete. Möjligen finns det andra förklaringar till den utvecklingen som inte har framkommit inom ramen för projektets enkätfrågor. Även om det genomsnittliga övertidsuttaget inte kan anses vara särskilt högt så finns det enskilda domstolar med ett högt övertidsuttag både år 2010 och 2011. Gemensamt för samtliga tingsrätter, 20 till antalet, som har ett övertidsuttag över genomsnittet är att vid de domstolarna ersätts, alltid eller delvis, även övertid som inte har beordrats på förhand. Vid förvaltningsrätterna är det endast två domstolar av elva svarande som ersätter övertid som inte har beordrats i förhand.

Vi har inte haft möjlighet att ta del av notariernas samlade flexsaldo vilket i sammanhanget hade varit intressant ur jämförelsesynpunkt.

4. Slutsatser

4.1. Allmänt

Vårt uppdrag har varit att se över tillämpningen av lagar och avtal angående notariers arbetstid.

Nästintill alla lagmän har angett att de informerar notarier om gällande bestämmelser avseende arbetstid vid introduktionen. Trots att denna information lämnas har ungefär var tredje notarie uppgett att de inte alls känner till gällande bestämmelser om arbetstid. Det är möjligt att notarier på ett bättre sätt skulle ta till sig informationen om gällande regler om den lämnades när tjänstgöringen pågått en period. Det är dock också notariernas skyldighet att informera sig om gällande bestämmelser.

I ALFA-T anges att den genomsnittliga veckoarbetstiden för heltidsarbetande arbetstagare ska vara 39 timmar och 45 minuter. Endast 19 procent av notarierna, 7 procent vid tingsrätt och 46 procent vid förvaltningsrätt, har angett att de inte arbetar mer än den ordinarie veckoarbetstiden.

Vi tillfrågade både notarier och lagmän om orsaken till arbete utöver ordinarie arbetstid.

Notarierna angav i huvudsak ”för hög arbetsbelastning” och ”för att hålla den kvalitet som jag själv eftersträvar (t.ex. p.g.a. betygen)”. Lagmännen angav i huvudsak ”för att hålla den kvalitet som notarierna själva eftersträvar”, tingsrättslagmännen har också i hög utsträckning angett ”för hög arbetsbelastning”.

I fritextsvaren lyfter både notarier och lagmän fram faktorer som hänger samman med normer, kultur och attityder på domstolarna.

De notarier som angett att den tid de arbetat utöver 39 timmar och 45 minuter som inte ersätts som beordrad övertid inte ersätts överhuvudtaget eller endast delvis läggs till flexsaldot fick frågan om varför tiden inte helt och hållet läggs till flexsaldot, 11 procent

uppgav att det de flexar ut för att de inte vill att tiden ska redovisas (29 procent vid förvaltningsrätt och 9 procent vid tingsrätt). Detta kan möjligen sättas i samband med att notarier uppger att deras strävan efter att uppnå en viss kvalitet i arbetet är en viktig anledning till att man arbetar mer än ordinarie arbetstid.

De notarier som uppgav att de sällan eller mycket sällan säger ifrån när de har för mycket att göra har uppgett att skälet till det är att de inte vill framstå som ineffektiva och långsamma och att de tror att det kan påverka tjänstgöringsbetyget negativt. Det är allvarligt att så många notarier tror att det kan påverka betyget negativt om de påtalar en för hög arbetsbelastning. Det är viktigt att diskutera dessa frågor så att det blir tydligt för notarierna att så inte är fallet.

4.2. Beordrad övertid

Ersättning för arbetad övertid utgår om övertiden har varit beordrad. Hur ett sådant beslut fattas ser mycket olika ut på olika domstolar. På en del domstolar anses all övertid som notarier uppger att de arbetar vara beordrad, utan föregående beslut. På många tingsrätter finns arbetsuppgifter eller arbetssituationer som per automatik medför övertidsersättning eller kompensationsledighet, det rör sig främst om protokollföring vid förhandlingar som drar över tiden.

Efter inhämtandet av statistik över utbetald övertidsersättning respektive uttagen kompensationsledighet kan vi konstatera att det finns stora skillnader mellan domstolarna.

Det är svårt att veta om skillnaden beror på att notarierna arbetar olika mycket på domstolarna eller om övertidsreglerna tillämpas på olika sätt. På de domstolar där mycket övertid ersätts enligt ALFA-T:s övertidsregler anger många lagmän att övertid som inte är beordrad i förhand ersätts i efterhand. Detta kan möjligen indikera att skillnaderna beror på att reglerna tillämpas på olika sätt. Det är ett utvecklingsområde att åstadkomma att ALFA-T:s regler om övertid tillämpas på ett mer enhetligt sätt vid domstolarna.

4.3. Flextid

Flextid regleras i lokala arbetstidsavtal. Flextid syftar till att arbetstagare, inom avtalets givna ramar, ska kunna disponera arbetstiden på ett friare sätt utifrån verksamhetens behov. Flexsaldot ska på årsbasis vara omkring noll. Flextidssystemet ska inte vara ett medel för att lösa kontinuerlig resursbrist vid domstolen.

I de flesta arbetstidsavtal finns avstämningstidpunkter då notarier inte tillåts ha ett högre plussaldo än ett visst antal timmar.

Av tingsrättsnotarierna har 38 procent angett att de har haft plussaldo på flexkontot utöver det tillåtna vid avstämningstidpunkterna. Detta indikerar möjligen att det inte funnits tillräckliga möjligheter att ta ut flextid i ledighet. Det kan också möjligen indikera att flextiden används för att kompensera notarier för kontinuerligt hög arbetsbelastning med arbete utöver ordinarie arbetstid, snarare än ett system för en mer flexibel förläggning av arbetstiden.

Allt plussaldo utöver det tillåtna stryks har 33 procent av tingsrättslagmännen och 60 procent av förvaltningsrättslagmännen angett. Av lagmännen angav 25 procent att plus på flexsaldot när notarier slutar hanteras så att det stryks i sin helhet, utöver detta angav 11 procent att det betalas ut till viss del och stryks till viss del. Detta innebär att notarier går miste om ersättning för arbetad tid.

Tillämpningen av avstämningstidpunkterna i arbetstidsavtalen bör inte innebära att tid brinner inne och notarier går miste om ersättning för arbetad tid. Det är viktigt att förekomsten av avstämningstidpunkter inte innebär att flextid stryks och det är viktigt att notarier lämnas tillfälle att ta ut ledighet för att minska flexsaldot.